

กลองทัดกลองเพล ▶

หมุดแสบ่แถมปลอก...(1)

“ฟังแล้วแล้วหัวใจมัน ตุ่มตุ่มต่อมต่อม” หรือ “ใจเต้นเป็นเสียงกลองเพล” ลำนวนเปรียบเทียบนี้ได้มาจากเสียงเครื่องดนตรีเก่าแก่ของชาติเราชนิดหนึ่งที่อยู่คู่กับสังคม ผูกพันกับวิถีชีวิตอย่างไทยแต่โบราณ เสียงที่ว่ำนั้นคือ เสียง **กลอง** เสียงกลองถูกใช้ดีเป็นอาณัติสัญญาณหรือเพื่อกาลอื่น ๆ ตั้งแต่กษัตริย์ไพร่สามัญชน จนถึงสมณะผู้ละโลกียสุข เช่น เมื่อบ้านเมืองเกิดศึกกลองถูกใช้เป็นเครื่องส่งสัญญาณในการสั่งทัพไม่ว่าจะเข้ายกกำลังเข้าจู่โจมหรือถอยร่น ครั้นบ้านเมืองปกติกลองถูกใช้ตีบอกเวลาท่มโมง ใช้เพื่อเป็นมหรสพรื่นเรึง เช่น โชน จนไปถึงนาฏยบันเทิงของชาวบ้าน อย่าง ลิเก หรือละครนอก ละครชาตรี จนถึงชั้นที่คนเก่า ๆ เวลาจะทำทาล้อเลียนสัพยอกแสดงอาการร้องไห้สะอึกสะอื้นจะนำมือขึ้นมาแตะที่หน้าผากแล้วก็ก้มหัวลงส่ายหน้าไปมา ปากก็ร้อง “ตะเรงเต่งตุ่มตะเรงเต่งตุ่ม” เลียนแบบท่า โอต ของละครหรือลิเก เสียงนอยปาก ตะเรง คือ เสียงของระนาดเอก ส่วนเสียง **ตุ่ม** คือ เสียงของกลองทัด หรือแม่แต่ในโลกแห่งร่่มกาสาวพัสตร์ สมณะใช้ตีกลองย่ำยามเวลาเพล เป็นเสียงสัญญาณบอกเวลาพระฉันเพลปัจจุบันถ้าอยู่ในตัวเมืองอันเจริญก็คงแทบจะไม่ได้ยินเสียงกลองเพลเสียแล้ว

กลองอินทเกรี (ด้านข้าง) สำหรับตีให้สัญญาณในกองทัพ ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ยังพอมองเห็นขอบหนังหุ้มกลองที่มีการลงรักปิดทอง หมุดงาข้าง บริเวณใต้หมุดรัดหวายถักโบราณมีความซับซ้อนของลายถักมากกว่าลายถักหวายปลอก 9

กลองวินิจฉัยเกรี (ด้านข้าง) ศิลปะรัตนโกสินทร์ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาจักรีรัตนโกสินทร์สร้างสนองพระบรมราชโองการ เพื่อให้ประชาชนตีกลองร้องทุกข์ ใช้หมุดโลหะยึดตรึง 2 ชั้น

กลองเพลวัดพลับพลายชัย มีสองใบ ใบขวาแขวนอยู่บนศาลาการเปรียญหลังธรรมาสน์ ใบซ้ายพบแขวนอยู่ใต้หอ คาดว่าเดิมอาจเป็นกลองทัดและนักดนตรีผู้เป็นเจ้าของเดิมมีจิตเป็นกุศลนำมากวาย หมุดทำด้วยไม้สีดำ หวายถักรัดใต้หมุดเป็นลายหวายปลอก 9

จังหวัดเพชรบุรีเป็นเมืองที่ยังพบบเห็นกลองเพลทั้งของใหม่และของเก่าได้ที่ซุดหุ่นขึ้นเพื่อเป็นกลองเพล โดยเฉพาะก็มีเกิดจากการนำกลองทัดเก่าที่นักดนตรีปีพาทย์เห็นว่าควรจะปลดระวางแล้วนำมาถวายวัดก็มีทั้งนี้กลองเพล และกลองทัดเปรียบเป็นดั่งญาติสนิทเชื้อ เพียงแต่วิธีการใช้งานและการจัดวางเพื่อใช้ตีนั้นแตกต่างกัน กลองเพลใช้แขวนห้อยลงมาจากด้านบน หรือเรียกว่าแขวนตี แต่กลองทัดตั้งตี การตีกลองเพลส่วนมากจะตีจากเข้าไปเร็ว ไม่มีจังหวะตายตัว คล้ายกับการตีกลองทัดในหน้าทับเร็ว ส่วนกลองทัดนั้นมิใช่จังหวะในการตีเฉพาะปลีกย่อยออกไปมากมาย ส่วนมากกลองทัดมักจะตีร่วมกับตะโพน ส่วนประกอบของกลองเพล และกลองทัดมีชื่อเรียกเฉพาะดังนี้

หุ่นกลองเป็นส่วนที่สร้างขึ้นจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ประดู่ ไม้ชิงชัน ไม้จามจุรี หรือไม้เนื้อแข็งอื่น ๆ ที่มีขนาดใหญ่พอตามความต้องการของผู้สร้าง ซุดเนื้อไม้ตรงกลางออกให้กลวงหัวท้าย จากนั้นกลึงภายนอกเป็นทรงกระบอกป่องกลาง ซึ่งจะป่องออกมากน้อยแล้วแต่กระสวน มีหลายทรง เช่น ทรงมะนาวตัด ทรงไข่ระเซ เป็นต้น

หุ่นกลองเพลขุดขึ้นจากไม้ตาล สมบัติของวัดดอนกรอก วัดเก่าแก่วัด อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี หุ่นกลองขุดจากไม้ตาลต้นใหญ่มาขนาดคนตัวใหญ่สามารถเข้าปอนั่งอยู่ข้างในได้ ระบุปี พ.ศ. ที่สร้างเขียนด้วยลายมือว่า พ.ศ. 2513 เดือนอ้าย

ย้ายหุ่นกลองเพลทรงมะนาวตัด ของวัดพลับพลายชัย อ.เมือง จ.เพชรบุรี ขวามหุ่นกลองกัณฑ์กรงไข่ระเซ ของครูโองการ กลับขึ้น

หน้ากลองทั้งกลองเพลและกลองทัดเหมือนกันขึ้นด้วยหนังวัวหรือหนังควาย โดยใช้หนังที่ไม่แฉะเกลือ ต้องเป็นหนังสดที่ตากแดดจนแห้งและได้ที่ จากนั้นจึงแช่น้ำก่อนนำมาซึ่งเร่งให้ตึงทั้งสองด้านในสมัยก่อนชอบหนังที่ราบติดกับเนื้อไม้ใช้กาวหนังสัตว์เป็นตัวยึด ปัจจุบันใช้กาวลาเท็กซ์ หรือกาวผงต่าง ๆ จากนั้นยึดตรึงหนังขอบข้างด้วย**หมุด**ลักษณะเป็นแท่งหัวตะปูบานออกคล้ายตะปูหัวหมวก แต่ปลายไม่แหลมคม หมุดทำจากวัสดุเนื้อแกร่งทนทานต่าง ๆ กัน เช่น ไม้ไผ่ ไม้ชิงชัน ไม้มะเกลือ ทองแดง ทองเหลือง กระดุกสัตว์ หรือแม้กระทั่ง งาช้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะของผู้ครอบครอง บริเวณใจกลางหน้ากลองทั้งสองด้านจะถูกทาด้วยรักเป็นวงกลมพอประมาณ เพื่อให้เห็นตำแหน่งศูนย์กลางของหน้ากลองในการตี แต่เมื่อเวลาตีจะต้องตีให้เบี่ยงศูนย์กลางนี้ค่อนไปทางบน จึงจะได้เสียงโปร่งกังารดังไปไกล

หุระวิงสร้างด้วยโลหะ เช่น ทองเหลืองหรือสัมฤทธิ์มีลักษณะรูปร่างแบนตัน ร้อยเข้ากับโลหะคล้ายตะปูเกลียวหัวโลหะเป็นรูกลวงเพื่อร้อยแหวนเข้าไปคล้อง มีแผ่นทองเหลืองแผ่รองเป็นจานรับเพื่อป้องกันหุระวิงกระทบกับหุ่นกลอง หุระวิงนี้กลองเพลอาจจะใช้ใช้หรือตะขอแขวนแต่กลองทัดจะมีส่วนประกอบอื่นมาช่วยในการวางเป็นมุมเกือบ 45 องศา เพื่อตีเรียกว่า **ขาหยั่ง**

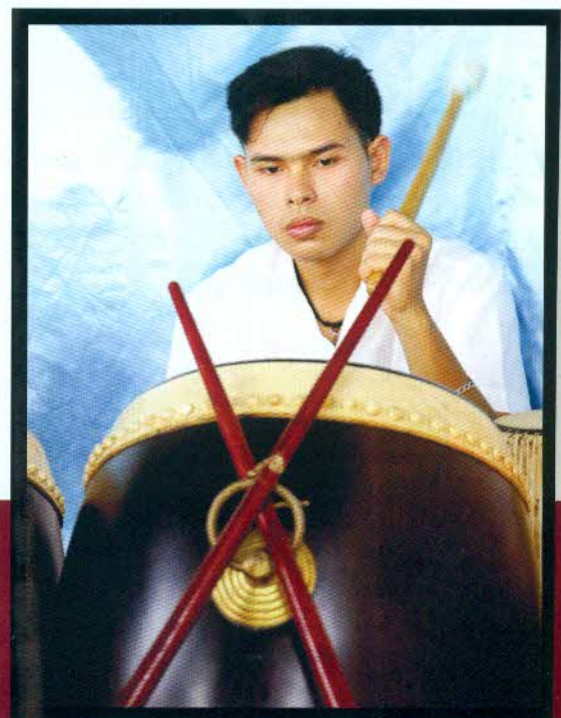
ศิลปะช่างไทยแบบต่าง ๆ บนหุ้รวีงกลองเรียงตามลำดับ หุ้รวีงกลองเพลวัดชีวประเสริฐ อ.เมือง จ.เพชรบุรี ทองเหลืองยัดแหวน
ทำเป็นรูปคล้ายใบเสมา หุ้รวีงกลองกัศโคร์องการ กลีบขึ้น ทองเหลืองยัดแหวนทำเป็นรูปมือนุษย์ หุ้รวีงกลองกัศโรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์
จานรองหุ้รวีงทำเป็นรูปดอกไม้แปดกลีบซ้อนสามชั้น

ขาหยัง สมัยโบราณใช้ไม้รวกตัน ไม้แก่เสี้ยนดำ มีข้อดีสว้ย หรือไม้เนื้อแข็งกลึงเรียวยาว ไม้ขาหยังกลองทัดมี 2 อัน ต่อกลองทัด 1 ใบ
ปลายขาหยังตอกเดือยแหลมคล้ายปฏักเพื่อใช้ตรึงและรับน้ำหนักกลองทัดให้อยู่กับที่ ตรงกลางของไม้ทั้ง 2 เจาะรูร้อยด้วยเชือกหนังควายควั่น
เกลียว หรือปัจจุบันใช้เชือกกรมแทนก็ทนทานดีเช่นกัน ขาหยังจะใช้สอดเข้าไปในหุ้รวีงไขว้กันเป็นรูปกากบาท กลองทัดด้านที่อยู่กับพื้นจะรอง
ด้วย **หมอนกลอง** หมอนกลองทำด้วยหวายหรือไม้ไผ่ขดลักษณะเป็นวงกลม หรือทำเป็นท่อนทรงกระบอกผ่าครึ่ง หมอนกลองจะใช้รองไม้ให้
หน้ากลองด้านล่างติดกับพื้นและยึดอายุการใช้งานไม่ให้น้ำหนักกลองกระแทกกับพื้นโดยตรง

กลองกัศ เครื่องดนตรีเดิมของกรมมหรสพ จัดแสดง ณ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขาหยังกลองทำจากไม้รวกหมอนรองกลอง
แบบทรงกระบอก

ไม้ตักกลอง จะใช้ไม้ไผ่ตันที่มีข้อดีพอประมาณ 1 คู่ ยิ่งถ้าได้
ข้อไฟที่ข้อตรงกันสองข้างถือว่าเป็นของหายากยิ่งนักดนตรีมักแสวงหา
ไม้ตักลักษณะเช่นนี้เป็นไม้ตักคู่กาย ไม้ตักกลองใช้ตีสลับกันมือซ้ายและ
มือขวาตามจังหวะหน้าทับกลอง ส่วนกลองเพลนั้นก็คงใช้ไม้ไผ่ข้อตัน
เช่นเดียวกันแต่อาจตีแค่ข้างเดียวหรือสองมือตามแต่สะดวก

การตักกลองกัศจะยกไม้ตักสลับกันสองข้าง และระดับไม้ตักถึงบริเวณ
เหนือกกหู เรียกบริเวณนี้ว่ากัศดอกไม้ สันนิษฐานว่าด้วยการยกไม้ขึ้นถึงบริเวณ
กัศดอกไม้ของผู้ตีนี้จึงเรียกกลองชนิดนี้ว่า กลองกัศ

พ